

Jaarverslag van de
Katholieke Vereniging voor Oecumene
Athanasius en Willibrord

september 2007 – augustus 2008

Jaarverslag van de
Katholieke Vereniging voor Oecumene
Athanasius en Willibrord

september 2007 – augustus 2008

DOELSTELLING

De Katholieke Vereniging voor Oecumene zet zich in om de oecumenische dialoog en mentaliteit in de Nederlandse samenleving te bevorderen; zij doet dit waar mogelijk in samenwerking met (leden van) andere christelijke kerken en medestanders in andere religieuze gemeenschappen. Zij is een zelfstandige vereniging, die zich gesteund weet door het Nederlands Episcopaat. Leden, achterban, bestuur en stafleden zetten zich in om de zichtbare eenheid tussen kerken van het westen onderling en met die van het oosten te realiseren. Zo verbindt zij vele mensen met elkaar, zich er steeds van bewust dat indien de Heer het huis zelf niet bouwt, de bouwers voor niets zwoegen.

Leden van de vereniging en een achterban binnen de parochies bouwen aan de oecumene door binnen parochies of binnen andere samenwerkingsverbanden activiteiten te ontplooiën die de oecumene ter plaatse (Europees, of wereldwijd) bevorderen. Het bestuur, dat bestaat uit mensen die krachtens hun functie in de bisdommen, door hun inhoudelijke deskundigheid of door hun praktische activiteiten sterk betrokken zijn bij de oecumene, deelt met elkaar ervaringen en deskundigheid, bezint zich op de fundamentele discussies rond de oecumene en gaat daarover het gesprek aan met de bisschoppenconferentie en met andere relevante instanties. De stafleden ondersteunen deze activiteiten, mede door het aanbieden van vorming, door publicaties en door het geven van advies.

INHOUDSOPGAVE

1	Woord van de voorzitter	4
2	Bestuurszaken	5
2.1	Aanzet voor een nieuw beleid	5
2.2	Samenstelling bestuur	6
2.3	Inhoudelijke aandachtspunten van het bestuur	6
2.4	Overleden	7
3	Willibrordzondag en de Zondag voor de Oosterse Kerken	7
3.1	'In één Geest'	7
3.2	'Leven tussen uitersten; Christenen in het Heilig Land'	8
4	Activiteitenprogramma	9
4.1	Sibiu – Derde Europese Oecumenische Assemblee	9
4.2	Relationeel platform oosterse kerken Nederland	9
4.3	Kinderen geven kleur aan geloven	10
4.3	Internationale vigilieviering met Pinksteren 2008	11
4.4	Bēt Drāshā ~ Oosters christelijk Leerhuis	11
4.5	Oecumenische vorming	12
4.6	Contacten en congressen	12
4.7	Justitiepastoraat	13
5	Voorlichting en Publiciteit	13
5.1	Overeen	13
5.2	Pokrof	14
5.3	Persberichten	14
5.4	Websites	14
5.5	Electronische nieuwsbrief	14
5.6	Digitale publicaties	15
5.7	Digitale publicatiereeks KVO	15
5.8	Lesbrief iconen	15
5.9	Perspectief. Digitaal Oecumenisch Theologisch Tijdschrift	15
5.10	Website Oosterse Kerken Nederland	16
6	Steun aan projecten	16
6.1	Training in positief denken	16
6.2	Dbayeh	16
6.3	Hulp voor de christenvluchtelingen van Irak	16
7	Personele aangelegenheden	17
8	Overzicht van lezingen en artikelen van medewerkers	17
9	Bestuur en commissies	19

1 WOORD VAN DE VOORZITTER

“Als God ons thuisbrengt uit onze ballingschap, dat zal een droom zijn.....”

Niet een droom in grijstinten, maar in volle kleurenpracht. Werken voor de oecumene, samen werken met andere christenen uit Oost en West laat je beseffen hoe kleurrijk onze christelijke traditie is. De droom van de oecumene: een diep beleefde eenheid in een veelkleurige verscheidenheid.

Die veelkleurigheid vinden we terug in onze bijeenkomsten, mede dankzij de vaak sprankelende inbreng van de vertegenwoordiger van de PKN in ons midden en de brede verscheidenheid binnen bestuur en staf. Veelkleurigheid als een bron van inspiratie en herkenning.

De droom van de oecumene leeft nog, zeker als je ervoor openstaat in een wereldwijd perspectief. Het is inspirerend om te ervaren hoe bestuursleden en andere leden van onze vereniging zich op hun eigen plek inzetten voor deze droom, ook door teleurstellingen heen. Ook de Algemene Ledenvergadering getuigde van het vertrouwen in deze droom. We zoeken naar toekomst met – zoals geldt voor veel katholieke organisaties – krimpende middelen, maar begeistert door een veelkleurige droom. Daarvoor willen we jongere mensen enthousiasmeren, ook binnen universiteiten want ook oecumene moet mede gedragen worden door reflectie en kennis. Het afgelopen jaar was niet gemakkelijk, het komend jaar zal dat ook niet zijn. Ik ben onze stafleden oprecht dankbaar en allen die zich hebben ingezet om deze droom levend te houden: “zoals rivieren in de woestijn, die als de regen valt opnieuw gaan stromen....”.

Prof. dr. J. Peters sj
waarnemend voorzitter

2 BESTUURSZAKEN

2.1 Aanzet voor een nieuw beleid

Het afgelopen werkjaar was in de geschiedenis van de vereniging één van de moeilijkste. De financiële problemen waarmee de vereniging te maken heeft in combinatie met de nog steeds niet ingevulde vacature van het voorzitterschap, legden een grote druk op de organisatie.

Verontrust door het negatieve financiële resultaat in de jaarrekening van 2006, de prognoses voor 2007 en de komende jaren, constateerde het bestuur medio 2007 dat aan ingrijpende maatregelen niet te ontkomen was. Omdat één van de leden van de vaste staf te kennen gaf een andere functie te zullen aanvaarden, slaagde het bestuur erin voor 2008 een begroting op te stellen die sloot met een beperkt tekort, dat taakstellend uit projectsubsidies zou moeten worden gedekt. Daarbij was duidelijk dat dit een reorganisatie van de taakstelling van de overblijvende stafleden mee zou brengen.

Kort voor de Algemene Ledenvergadering die op 9 november 2007 in 's-Hertogenbosch bijeen was, bleek dat het vertrek van het betrokken staflid niet op overzienbare termijn zou geschieden. Daarmee verviel de onderbouwing van de begroting. De Algemene Ledenvergadering deed toen een dringend beroep op het Bestuur om een financieel beleid te voeren dat het voortbestaan van de vereniging op de langere termijn mogelijk maakt. Het Bestuur trok de voorliggende begroting van 2008 terug en zegde de ledenvergadering toe om binnen een half jaar met een realistisch en financieel sluitend toekomstplan te zullen komen. Het dagelijks bestuur heeft hiertoe samen met twee externe adviseurs en met tussentijdse terugkoppeling naar het hoofdbe-

stuur een toekomstplan opgesteld, dat onder meer een kanteling van de organisatie omvat.

Op het ogenblik heeft de organisatie het karakter van een professionele bureauorganisatie die wordt ondersteund door een bestuur van vrijwilligers en die verantwoording aflegt aan een algemene ledenvergadering. In de toekomst vervult het hoofdbestuur een centrale rol, daarin ondersteund door een kleinere professionele staf; het bestuur legt voor zijn werkzaamheden verantwoording af aan de algemene ledenvergadering. Dit betekent tevens een versterking van de rol van het bestuur in het Nederlandse oecumenische veld. Dit grotere beroep op de inzet van de leden naar buiten toe zal een belangrijk criterium zijn bij de samenstelling van het bestuur. Van de zittende – niet ex officio – leden wordt gevraagd of zij bereid en in staat zijn deze verbreding van de taak van het bestuur mee te dragen. Bij het aanzoeken van nieuwe leden zal dit een criterium zijn.

In het plan wordt een onderscheid gemaakt tussen de basisformatie (1,6 fte) die op basis van de reguliere inkomsten gefinancierd wordt en projecten waarvoor de financiering geheel uit de fondswerving gehaald moet worden. Bij het toekomstplan was als bijlage een beschrijving van projecten opgenomen waarvoor externe financiering gezocht wordt. De inzet van het Bestuur is om met behulp van deze projectfinancieringen het veranderingsproces zonder ontslagen te realiseren. De fondsenwerving werd langs verschillende kanalen geïntensiveerd. De Bisschoppenconferentie werd gevraagd om de fondsenwerving met een aanbevelingsbrief te ondersteunen. De voorzitter van de Bisschoppenconferentie, mgr. A. van Luyn s.d.b. en de bisschop referent voor oecumene en de Oosterse kerken, mgr. J. van Burgsteden s.s.s., waren hiertoe graag bereid.

Op 23 april 2008 vond in 's-Hertogenbosch een buitengewone Algemene Ledenvergadering plaats waarop het

Bestuur het toekomstplan met een meerjarenbegroting presenteerde. Door het tussentijds vertrek van de projectmedewerker W. Kint, een taakstellende bezuiniging op de huisvestingslasten en dankzij enkele substantiële bijdragen voor verschillende projecten was het gelukt om de begroting van 2008 sluitend te krijgen. De ledenvergadering stemde bijna unaniem in met het toekomstplan en de begroting 2008 die door het bestuur ter goedkeuring werden voorgelegd.

2.2 Samenstelling bestuur

In het verslagjaar legden de volgende bestuursleden hun functie neer: zr drs. D. Brugs, dr. B. Janssens (vertegenwoordiger van het bisdom Roermond), drs. A. Kamps (vertegenwoordiger van het bisdom Breda), dr. H. Teule (vanuit het Instituut voor het Oosters Christendom) en dr. H. Kronenburg (adviseur vanuit de PKN). Op de ledenvergadering van 9 november 2007 werden dr. D. Akerboom en drs. R. Kuiper herkozen; dr. P. Al o.praem. en dr. A. Brüning (vanuit het Instituut voor Oosters Christendom) werden voor een eerste termijn gekozen.

Over de opvolging van de diocesane vertegenwoordigers van de bisdommen Roermond en Breda is overleg gaande. Naar verwachting zullen deze vacatures in de loop van 2008 weer worden ingevuld.

Op verzoek van het bestuur benoemde het Moderamen van de Protestantse Kerk in Nederland ds. J. van Pijkeren tot adviseur van het bestuur van de vereniging als opvolger van dr. H. Kronenburg.

2.3 Inhoudelijke aandachtspunten van het bestuur

Naast de zorgen over de organisatie heeft het bestuur zich ook bezig gehouden met inhoudelijke zaken. Bijzondere aandacht trok het document 'Responsa' dat in

juli 2007 door de Congregatie voor de Geloofsleer werd gepubliceerd en dat wereldwijd veel negatieve reacties opriep. De bespreking in het bestuur leidde tot het besluit om een studiec commissie in het leven te roepen. Deze studiec commissie heeft onder andere de opdracht om de achtergronden van de totstandkoming van dit document te verhelderen en een inventarisatie te maken van de reacties op dit document in Noord-West Europa. Daarmee hoopt het bestuur duidelijk te krijgen wat de impact van dit document op de oecumenische verhoudingen is en hoe er mee omgegaan moet worden.

De aandacht richtte zich ook op de ontwikkeling van een projectvoorstel op het gebied van de oecumene en gemeenschapsvorming in nieuwbouwwijken. De vereniging is vanaf de jaren zeventig direct bij de oecumenische samenwerking in de nieuwbouwwijken betrokken geweest. In de discussie kwam aan de orde of de doelstelling en de focus van de vereniging op interkerkelijke samenwerking nog wel aansluiten bij de veranderde context. Het project waarvoor financiering is aangevraagd en dat een looptijd zal hebben van anderhalf jaar, zal op basis van empirisch onderzoek het proces van religieuze gemeenschapsvorming tegen de achtergrond van dertig jaar ervaring met oecumenische gemeenschappen inzichtelijk maken. Het doel van het project is om een eigentijds handelingsperspectief te ontwikkelen voor kerkopbouw.

Een derde aandachtspunt betrof de wens van het bestuur om te komen tot een Bijzondere leeropdracht Oecumenische Theologie aan een van de katholieke theologische faculteiten in ons land. Het bestuur nam hierover schriftelijk contact op met zowel de Faculteit der Theologie van de Radboud Universiteit Nijmegen als de Faculteit Katholieke Theologie van de Universiteit van Tilburg. Het bestuur hoopt dat de Bijzondere leer-

opdracht Oecumenische Theologie in 2010 gerealiseerd wordt.

2.4 Overleden

In de Gebedsweek voor de Eenheid, op 21 januari 2008, overleed dr. Anthony Vriens ofm.cap. Vader Anthony was veel jaren bestuurslid van het Apostolaat voor de Oosterse Kerken en redactielid van Pokrof. Hij genoot bekendheid en was geliefd als pastor van de Pokrofge-meenschappen. In zijn artikelen getuigde hij van zijn liefde voor de Slavisch Byzantijnse Liturgie en voor de spiritualiteit van de Oosterse theologie.

Op 10 juni 2008 overleed dr. H. van der Linde die al vanaf het begin van de jaren vijftig met de St. Willibrordvereniging verbonden was. Na zijn overgang naar de rooms-katholieke Kerk in 1960 werd hij in Nijmegen hoogleraar oecumenische theologie. Van der Linde was jarenlang redactielid van het tijdschrift Kosmos en Oecumene. In zijn memoire *van sprotestant katholiek geworden en beide trouw gebleven*, maakt hij duidelijk dat zijn overgang naar de rooms-katholieke Kerk niet als een breuk moet worden verstaan.

3 WILLIBRORDZONDAG EN DE ZONDAG VOOR DE OOSTERSE KERKEN

3.1 'In één Geest'

Willibrordzondag stond op 4 november 2007 in het teken van de spirituele oecumene. Aanleiding was de Nederlandse uitgave in september van 'Een handboek voor de spirituele oecumene' van kardinaal Walter Kasper. In de aanloop naar Willibrordzondag hebben we alle parochies in ons land over deze uitgave geïnformeerd. De oecumene die voortvloeit uit het gebed van Jezus om

eenheid onder zijn leerlingen, dient bij uitstek een geestelijke bedding te hebben. Door ons innerlijk te openen, zegt Kasper, voor de werkzaamheid van de heilige Geest worden wij ieder persoonlijk en gezamenlijk opnieuw bewogen. Om de vastgelopen oecumenische beweging weer op gang te helpen, is een proces van geestelijke vernieuwing nodig. De handleiding voor de spirituele oecumene geeft daarvoor talrijke praktische handrei-

kingen om daar ook op het niveau van parochies en gemeenten aan te werken.

Het kruis op de poster van Willibrordzondag is afkomstig uit Kenia. Op het kruis zijn uitsnedes te zien van een neerdalende duif, het symbool van de heilige Geest, en van zeven handen. Deze handen symboliseren de zeven gaven van de Geest: wijsheid, inzicht, raad, sterkte, kennis, vroomheid en ontzag voor God. Het kruis werd de vereniging geschonken door bisschop Paul van de Koptisch Orthodoxe Kerk in Kenia tijdens zijn bezoek aan Nederland in 2006.

De aandacht voor de spirituele oecumene wordt voortgezet in de lezingen en in het lopende cursusaanbod van de vereniging. In de basiscursus oecumene wordt veel aandacht besteed aan de handleiding voor de spirituele oecumene. Het leerhuis Bet Drasha, waar teksten uit de oosterse christelijke spiritualiteitstradities gelezen

en besproken worden, beweegt zich bij uitstek op dit terrein.

De opbrengst van de collecte op Willibrordzondag in 2007 was €29.058,—. In 2006 was dit nog €34.310,—.

3.2 'Leven tussen uitersten; Christenen in het Heilig Land'

Op verzoek van de Bisschoppenconferentie voerde de vereniging dit jaar actie voor de christenen van het Heilig Land die in een zeer benarde positie verkeren. Als motto voor de Zondag voor de Oosterse Kerken die jaarlijks op de vijfde zondag van Pasen wordt gehouden (19-20 april 2008) kozen we: *'Christenen van het*

Heilig Land. Leven tussen uitersten'.

De poster van de Zondag voor de Oosterse Kerken 2008 laat een Palestijnse christelijke vrouw zien die bidt in de Geboortekerk te Betlehem, haar handen daarbij leggend in een kruisvormige opening in een pilaar van de kerk. De foto drukt iets uit van de positie van christenen in zowel de Palestijnse gebieden als Israël, van hun "Leven tussen uitersten". (De foto is van de hand van nieuwsfotograaf Nayef Hashlamoun, directeur van de Palestijnse vredesorganisatie Al-Watan, die samen met Nonviolence International een fotosite beheert: <http://www.palestinetoday.org>)

Op 10 april vertelde drs. E. van Diggele, historica en journaliste, op grond van haar recent verschenen boek *'Heilige ruzies'* een boeiend verhaal over haar tienjarig verblijf in Israël en de ook vaak moeizame betrekkingen tussen kerken en godsdiensten.

Het bestuur besloot om de netto-opbrengst van de collecte voor de Zondag voor de Oosterse Kerken te bestemmen voor het werk van de Kleine Zusters van Nazareth in het vluchtelingenkamp Dbayeh vlak bij Beiroet. Informatie over dit werk werd gepubliceerd op de website van de vereniging en in het communicatieblad Overeen. Het werk van de Kleine Zusters van Nazareth is met een bedrag van €7.800,— gesteund.

4 ACTIVITEITENPROGRAMMA

Het programma van de vereniging bestond dit werkjaar uit diverse activiteiten waarbij onderscheid kan worden gemaakt tussen het eigen cursusaanbod, samenwerkingsprojecten en bijdragen aan activiteiten van andere instellingen.

4.1 Sibiu – Derde Europese Oecumenische Assemblée

Van 4 tot 9 september 2007 vond in het Roemeense Sibiu de Derde Europese Oecumenische Assemblée plaats onder het motto *‘Het licht van Christus schijnt over allen. Hoop op eenheid en vernieuwing in Europa.’* Met de voorbereiding van deze oecumenische bijeenkomst is de staf van de vereniging vanaf Willibrordzondag 2006 intensief bezig geweest. In de eerste helft van 2007 organiseerde de vereniging in samenwerking met de Raad van Kerken een zestal Sibiu lezingen over de thema’s van de assemblée.

Namens de vereniging heeft drs. G. van Dartel aan de assemblée deelgenomen. Op verzoek van de Raad van Kerken heeft hij de coördinatie van de Nederlandse delegatie op zich genomen. In samenwerking met de Raad van Kerken werd op 24 augustus bij het Secretariaat van de Bisschoppenconferentie een voorbereidingsbijeen-

komst voor de gedelegeerden belegd.

Dr. H. Arts maakte voor de website van de vereniging (www.oecumene.nl) een uitgebreid dossier over de assemblée met berichten over het voorbereidingstraject, impressies van de deelnemers, het slotdocument en talrijke foto’s.

De vereniging organiseerde ook de evaluatie van de assemblée eerst op een terugkomdag op 12 oktober 2007 bij de Raad van Kerken en vervolgens in een studiebijeenkomst op 9 november 2007 in Huize Mariënburg. Op deze bijeenkomst gaven de zeven gedelegeerden een impressie van de assemblée: mw. M. Keerveld (EBG), ds. H. Stenvers (ADS), mw. M. Bassa (PKN), W. Schonewille (PKN), drs. H. Vogelaar (PKN), mw. drs. E. Woertman (RK) en mw. drs. G. Versteegden (RK). De inleidingen en de discussie werden door dr. H. Arts in de digitale publicatie *‘De vruchten van Sibiu’* gepubliceerd op de website van de vereniging.

Op verzoek van het moderamen van de Raad van Kerken organiseerde drs. G. van Dartel enkele evaluatieve bijeenkomsten met een aantal gedelegeerden over de assemblée. Deze bijeenkomsten resulteerden in een rapportage met aanbevelingen die in februari 2008 aan de nieuwe secretaris van de Raad van Kerken, ds. K. van der Kamp, werd aangeboden.

4.2 Relationeel platform oosterse kerken Nederland

Het relationeel platform oosterse kerken Nederland is een bestuursinitiatief waarbij de Katholieke Vereniging voor Oecumene in nauw contact met de betrokken kerken haar diensten wil aanbieden aan een relationeel platform voor oosterse kerken in Nederland, zowel met het oog op de onderlinge communicatie als ook ten

dienste van hun plaats in de oecumenische samenwerking. Na gesprekken met vertegenwoordigers van een representatief deel van deze kerken (december 2005-januari 2007) ging dit platform in het vorig werkjaar van start (3 mei 2007).

In het afgelopen seizoen vonden twee bijeenkomsten plaats: 25 januari en 20 juni 2008. Voor de vergaderingen waren alle zelfstandige oosterse kerken in Nederland uitgenodigd. Na een bescheiden, maar goed begin in 2007, bleken de twee bijeenkomsten van dit seizoen een zeer matige respons te ontvangen. Vooral vertegenwoordigers van de oriëntaals-orthodoxe kerken waren aanwezig, maar ook onder hen waren er gaandeweg uiteenlopende waarderingen van het initiatief. Deze varieerden van 'voorzienend in een behoefte' tot 'sympathiek maar niet echt nodig'. De Katholieke Vereniging voor Oecumene heeft zowel op als naar aanleiding van de vergadering van 20 juni moeten vaststellen dat er in de huidige situatie bij de oosterse kerken zelf onvoldoende interesse bestaat voor ons aanbod om een relationeel platform voor oosterse kerken te faciliteren. Zo'n platform is daarmee op dit moment niet levensvatbaar. Uit het platform zijn een concrete dienstverlenende activiteiten voortgekomen zoals een website (zie onder) die de vereniging met externe financiering hoopt te realiseren.

4.3 Kinderen geven kleur aan geloven

In vervolg op de Zondag voor de Oosterse Kerken organiseerde de vereniging in het najaar van 2007 in samenwerking met de A.A. Brediusstichting in Hernen en de St.-Adelbertabdij in Egmond een tentoonstelling van iconen van leerlingen van de school Svyatogorje uit St.-Petersburg. De tentoonstelling was een goede aanleiding om tevens een symposium te organiseren over de geloofsoverdracht in de katholieke en oosters-orthodoxe traditie.

Van 11 oktober tot 12 november 2007 waren Rostislav Girvel, Marina Vasina, Filip Girvel en Margarita Golenetskaja van de genoemde icoonschilderschool in Nederland te gast.

De tentoonstelling in het kasteel van de A.A. Brediusstichting werd op 13 oktober geopend door mgr. J. van Burgsteden s.s.s.

Op het symposium '*Creatieve catechese in Oost en West*' dat in aansluiting daarop plaatsvond spraken behalve de Russische sprekers R. Girvel en M. Vasina, ook mw. M. de Jong (KBS), de psychologe J. van der Baan en de protestantse icoonschilder P. van der Heijden.

De tentoonstelling trok de aandacht van verschillende basisscholen in de omgeving van Hernen. Om dit te stimuleren en te begeleiden heeft de vereniging een door L. van Leijssen samengestelde digitale lesbrieven uitgegeven en zijn daarover de basisscholen in de regio's van Hernen en Egmond geïnformeerd. Een vijftal schoolklassen maakte van de mogelijkheid gebruik om de tentoonstelling te bezoeken.

Op 22 oktober verhuisde de tentoonstelling naar Egmond. De tentoonstelling werd op 24 oktober door de Russisch-orthodoxe priester Serge Merks geopend. Drs. L. van Leijssen hield een inleiding over de betekenis van iconen voor christenen in het westen.

Tijdens hun verblijf hebben de Russische gasten enkele lessen in icoonschilderen gegeven. Samen met de abt van Egmond, Gerard Matthijssen, hebben zij bezoeken gebracht aan de kloosters van de Benedictijnen en Benedictinessen in Oosterhout, Chevetogne en Schoten. Ook zijn er contacten gelegd met verschillende orthodoxe parochies in ons land.

De inleidingen zullen met foto's van de tentoongestelde iconen in het najaar van 2008 gepubliceerd worden. De samenwerking tussen de A.A. Brediusstichting, de St.-Adelbert Abdij en de Katholieke Vereniging voor Oecumene is in juni 2008 geëvalueerd. Besloten werd om in het volgend jaar opnieuw een gezamenlijke activiteit te ontwikkelen.

4.3 Internationale vigilieviering met Pinksteren 2008

In het bisdom Roermond bestaat de traditie om aan de vooravond van Pinksteren een internationale vigilieviering te houden. Mgr. Th. Willemsen van de St. Christoffelkathedraal deed een beroep op de vereniging om mee te helpen met de voorbereiding van een vigilieviering in verbondenheid met oosterse christenen.

In het voorbereidingstraject heeft de vereniging een belangrijke rol gespeeld bij het leggen van de contacten, het voorbereiden van de dienst en het maken c.q. samenstellen van voorlichtingsmateriaal.

Op uitnodiging van de bisschop van Roermond werd door een aantal oosterse kerken heel positief gereageerd. Vertegenwoordigd waren de Russisch-orthodoxe Kerk (patriarchaat van Constantinopel), de Syrisch-orthodoxe Kerk, de Koptisch-orthodoxe Kerk, de Armeens-orthodoxe Kerk en de Eritrees-orthodoxe Kerk.

Voor deze gelegenheid stelde drs. L. van Leijsen een fototentoonstelling samen over de Oosterse Kerken in ons land. Tijdens de pinksterdagen waren in de zijbeuken van de kathedraal documentaires over de Russisch-orthodoxe Kerk van de Russische filmmaker Nick Goryachkin te zien. 's Middags hield L. van Leijsen een lezing getiteld *'Oosterse kerken – vruchten van de Geest'*.

De internationale vigilieviering bestond uit een vespers en een eucharistieviering. Aartspriester Th. van der Voort ging voor in de viering van de vespers. Het koor uit zijn parochie van Petrus en Paulus in Deventer verzorgde de zang.

In de eucharistieviering waarin mgr. E. de Jong voorving, was een grote inbreng van de orientaals-orthodoxe kerken. De zang werd verzorgd door het Syrisch-orthodoxe jongerenkoor van de Maria parochie in Amsterdam. Zij zongen Aramese gezangen. Vertegenwoordigers van de Syrisch-orthodoxe en Armeens-orthodoxe Kerk traden als lector op.

Aan het einde van de viering werd het pinkstervuur door de overhandiging van kaarsen aan vertegenwoordigers van de parochies op symbolische wijze over het hele bisdom verspreid. Dit keer deelden daar ook de vertegenwoordigers van de oosterse kerken in.

De samenwerking is naar volle tevredenheid van alle betrokkenen verlopen. De intentie is om in 2009 opnieuw een gezamenlijke activiteit te organiseren.

4.4 Bēt Drāshā ~ Oosters christelijk Leerhuis

Bēt Drāshā is een leerhuis rondom teksten uit het christelijke Oosten. Bēt Drāshā – letterlijk: 'huis van leren', 'school' – is de Syrische naam voor het leerhuis zoals dat bestond in de zogeheten 'Kerk van het Oosten', de christelijke geloofsgemeenschap van het oude Mesopotamië. Bēt Drāshā hebben wij als naam genomen voor dit gezamenlijke oecumenisch initiatief van protestanten en katholieken voor het lezen van oosterse grondteksten. Het idee voor dit initiatief is genomen in de Bijbeltiendag van 2006. Van welke christelijke denominatie men ook is, deze oosterse christelijke teksten behoren tot de gemeenschappelijke christelijke achtergrond.

Het oosters christelijk Leerhuis is oecumenisch in organisatie en opzet, in 2007-'09 een gezamenlijk initiatief van de Katholieke Vereniging voor Oecumene, de Protestantse Kerkengemeenschap van 's-Hertogenbosch en de Protestantse Gemeente van de Lambertuskerk in Vught. Hun achtereenvolgende vertegenwoordigers: drs. L. van Leijsen, ds P. van de Waal en ds. J. de Vlieger waren ook de cursusleiders op de avonden. Het thema was *'De Bijbel en de Syrische christelijke tradities'*. De teksten uit de oosterse christelijke traditie waren in het Nederlands vertaalde Aramese en Griekse geschriften vanaf de 2e eeuw, afkomstig uit het grote Syrische gebied. Het betrof steeds uitleg en prediking van bijbelteksten, uit zowel het Eerste (Oude) als Tweede (Nieuwe) Testament, neergeslagen in eeuwenoude commentaren, preken, maar vooral in hymnen en gedichten. Fragmenten uit Efreem, Theodorus van Mopsuestia, Theodoretus van Cyrrhus, de Oden van Salomo, Jacobus van Sarough en Romanos Melodos passeerden de revue. De teksten werden gelezen, becommentarieerd en besproken. Naast het opdoen van kennis werd het leerhuis in het seizoen 2007-'08 een plek om geloofservaring met anderen te delen. Dat bleek voor velen een waardevolle combinatie, die wij daarom ook het komende seizoen weer graag willen aanbieden.

4.5 Oecumenische vorming

In het tweede semester van 2007 verzorgde drs. G. van Dartel de inleiding oecumene aan het St.-Janscentrum in 's-Hertogenbosch.

Door het plotselinge vertrek van de coördinator, drs. W. Kint, in het begin van januari heeft het project oecumenische vorming enige vertraging opgelopen. Drs. G. van Dartel heeft de coördinatie van het project overgenomen. Inmiddels is de basiscursus oecumene op een aantal

plaatsen in het cursusprogramma opgenomen. Vanaf oktober 2008 wordt de cursus onder andere aangeboden in Haarlem en Naarden-Bussum. In het begin van 2009 zal de cursus gegeven worden in Alkmaar, Oegstgeest en Tilburg.

Ook in het programma voor beginnende justitiepastores is een module oecumenische vorming opgenomen die in september 2008 gegeven zal worden.

In 2008 startte drs. L. van Leijsen met een oriëntatiecursus oosters christendom. De cursus van vier avonden werd in april en mei gegeven in De Bilt.

4.6 Contacten en congressen

In het kader van de contacten met Oosterse Kerken in Nederland bezocht drs. L. van Leijsen in het seizoen 2007-'08 Russische, Servische, Griekse, Syrische, Armeense en Roemeense parochies. Op deze manier onderhoudt de Katholieke Vereniging voor Oecumene regelmatig contact met het levende oosterse christendom in Nederland. In het geval van bijvoorbeeld nieuwe initiatieven kan men dan elkaar ook zeer gemakkelijk vinden.

In het kader van deze zelfde contacten bezocht drs. L. van Leijsen de internationale conferentie rond de apostel Andreas en oecumene van 7 juni tot 11 juni 2008 in het Kardinal-Döpfner-Haus te Freising (Beieren, Duitsland). Deze conferentie werd georganiseerd door de oecumenisch opgezette Sint-Andreas Bijbels-Theologische Academie te Moskou en bezocht door een internationaal gezelschap van meer dan 80 orthodoxe, protestantse en katholieke theologen en geestelijken.

Drs. G. van Dartel onderhield de contacten met Raad van Kerken in Nederland. Als coördinator van de projectgroep Week van Gebed voor de Eenheid werkte hij

mee aan de voorbereiding van de gebedsweek voor de eenheid in 2008 en 2009. De Raad nam in het afgelopen jaar afscheid van zijn voorzitter, dr. T. van Eijk, en secretaris, drs. I. Bakker. Met beiden heeft de vereniging jarenlang intensief samengewerkt. Zij werden opgevolgd door drs. H. van Hout, oud-secretaris van de St.-Willibrordvereniging en ds. K. van der Kamp onder wiens verantwoordelijkheid het veertigjarig jubileum van de Raad van Kerken op 21 juni 2008 in de Jacobikerk te Utrecht werd gevierd. Uiteraard waren bestuursleden en medewerkers van de vereniging bij de jubileumviering aanwezig.

In de week van Pasen nam drs. G. van Dartel deel aan de jaarlijkse oecumenische uitwisseling tussen de Evangelische Kerk van Kurhessen Waldeck, de Protestantse Kerk Nederland en het bisdom 's-Hertogenbosch. De bijeenkomst vond plaats in het Noord-Hessische centrum voor de diakonie in Schwalmstadt-Treysa.

Van 12 tot 15 mei nam drs. G. van Dartel deel aan het internationale colloquium in Echternach over de H. Willibrord. Hij hield er een lezing over het werk van de vereniging. Over het colloquium heeft de vereniging op haar website uitvoerig gepubliceerd.

Van 16 tot 19 juni nam drs. G. van Dartel namens de vereniging deel aan de halfjaarlijkse vergadering van de ROACO in Rome. De ROACO is een vergadering van katholieke organisaties die contacten onderhouden en steun geven aan de Oosterse Kerken.

4.7 Justitiepastoraat

In vervolg op een lezing van drs. G. van Dartel over de oecumenische samenwerking bij het justitiepastoraat in januari 2007, kreeg de vereniging het verzoek om – tegen vergoeding – een aantal adviezen uit te brengen over

aspecten van de oecumenische samenwerking in het justitiepastoraat. G. van Dartel is belast met de uitvoering daarvan.

5 VOORLICHTING EN PUBLICITEIT

5.1 Overeen

Overeen, het communicatieblad van de vereniging, werd in het verslagjaar twee keer uitgegeven. De redactie van het blad wordt gevormd door de stafleden. Overeen heeft tot doel informatie te geven over ontwikkelingen op oecumenisch gebied en tevens de activiteiten van de vereniging onder de aandacht te brengen van leden, donateurs en parochies.

Het najaarsnummer van oktober 2007 opende met een artikel over Willibrord als wegbereider van de oecumene. In een tweede artikel werd aandacht geschonken aan de handleiding voor de spirituele oecumene van kardinaal Walter Kasper, 25 jaar Lima-rapporten en de oecumenische assemblee te Sibiu. Het laatste artikel stond in het kader van de tentoonstelling *'Kinderen geven kleur aan geloven'* en het symposium *'Creatieve Catechese. Kind en Geloof'*. In het kader van de tentoonstelling gaf de vereniging tevens een digitale lesbrieft rond kinderen en iconen uit.

Het voorjaarsnummer van maart 2008 besteedde in een eerste artikel aandacht aan de Zondag voor de Oosterse Kerken dat het thema *'De christenen van het Heilig Land – Leven tussen uitersten droeg'*. Het tweede artikel beschreef het nieuwe organisatiemodel van de vereniging en een derde artikel was gericht op ledenwerving. In de overige artikelen werd het discussieforum voor jonge oecumenici, het werk van aalmoezeniers in Afghanistan en de oecumenische samenwerking in het justitiepastoraat gepresenteerd. Vast element in iedere Overeen is de column van de voorzitter (a.i.).

Er zijn vele reacties binnengekomen op de vernieuwing van lay-out en de full-color uitgave van Overeen. Het blad heeft een aantrekkelijker uitstraling gekregen, is makkelijker te lezen en nodigt daartoe ook meer uit.

5.2 Pokrof

Pokrof is een belangrijk tijdschrift voor het werk van de Katholieke Vereniging voor Oecumene en in feite het enige Nederlandstalige tijdschrift dat zich expliciet met oosterse kerken bezig houdt. Op de valreep van het nieuwe seizoen 2007-08 heeft Pokrof een nieuwe vormgeving gekregen. In het afgelopen jaar heeft die goede reacties vanuit de lezerskring van Pokrof gekregen en is ook binnen de redactie zelf positief geëvalueerd. De meeste artikelen zijn direct vanuit de realiteit van het oosters christendom geschreven, of door orthodoxe auteurs zelf, of door auteurs die ter plekke aanwezig waren. Het groeiend aantal buitenlandse schrijvers vergde ook meer vertaalactiviteiten (uit het Russisch, Engels, Duits, Kroatisch), die zowel op het bureau van de Katholieke Vereniging voor Oecumene als door leden van de redactie worden verricht. Het geeft aan Pokrof een zowel internationaal als Nederlands cachet. De redactie van Pokrof heeft zich in dit seizoen ook uitgebreid in de persoon van dr Katja Tolstaja, theologe. Ook dr Hanneke Arts-Honselaar, die al enkele jaren veel redigeerarbeid voor Pokrof verrichtte, heeft in de redactie zitting genomen.

5.3 Persberichten

Persberichten worden uitgegeven voorafgaande aan bijeenkomsten die de vereniging organiseert en tevens bij het verschijnen van een nieuw nummer van Pokrof.

5.4 Websites

De vernieuwde website www.oecumene.nl is in oktober 2007 online gegaan. De website wordt in de communicatie van de vereniging steeds meer ingezet als platform om de eigen activiteiten en de inzet voor de oecumene zichtbaar te maken. Hiertoe beschikt de site sinds dit verslagjaar tevens over de mogelijkheid om op bescheiden schaal video-presentaties te geven. Naast de verslagen van activiteiten die (mede) door de vereniging georganiseerd werden maakt de website meer dan voorheen zichtbaar hoe de vereniging de werkzaamheden voor de oecumene vorm en gestalte geeft. Daarnaast wordt de site nadrukkelijker aangewend voor het werven van nieuwe leden en donateurs. Sinds juli 2008 biedt de site tevens de mogelijkheid 'Vriend van de KVO' te worden of de vereniging te ondersteunen in concrete projecten. Sinds 28 november 2007 wordt met behulp van eenvoudige statistieken het bezoek van de site bijgehouden. Sinds die datum zijn er 2784 unieke bezoekers op de site geweest (peildatum: 18 juli 2008).

De geheel vernieuwde website www.chartaoecumenica.nl kent aanzienlijk minder bezoekers. Ook op deze site wordt het sitebezoek sinds 28 november 2007 bijgehouden. Het aantal unieke bezoekers bedraagt slechts 328 (peildatum: 18 juli 2008). Oorzaak ligt mogelijk in de relatieve onbekendheid met de Charta Oecumenica, maar ook in het feit dat de site relatief statisch van aard is. Voor de toekomst ligt hier nog een te ontginnen gebied.

5.5 Electronische nieuwsbrief

De elektronische nieuwsbrief verscheen in het verslagjaar achtmaal. De nieuwsbrief wordt gratis toegezonden aan een groeiend aantal abonnees (2007: 247; 2008: 261). Iedere nieuwsbrief besteedt aandacht aan vereni-

gingsnieuws, Lokaal nieuws, Oecumenisch nieuws uit Nederland, Europa en Wereldwijd. De nieuwsbrief heeft evenals de website een restyling ondergaan. Op verzoek van universitaire bibliotheken verschijnt de nieuwsbrief ook in een printversie (pdf-formaat), zodat deze eenvoudig is uit te printen en op de leesplank is te leggen.

5.6 Digitale publicaties

Lezingen van de stafmedewerkers die geschikt zijn voor publicatie op de website worden vanaf dit verslagjaar in huisstijl opgemaakt en aangeboden via de website. De komende jaren kan zodoende een verzameling ontstaan die een goed beeld geeft van de inzet en de beweegzaamheid van de vereniging voor het werk van de oecumene.

5.7 Digitale publicatiereeks KVO

In het verslagjaar werd tevens gestart met een digitale publicatiereeks KVO. In deze reeks worden lezingen gepubliceerd die gehouden zijn in het kader van door de vereniging georganiseerde studiedagen. De eerste uitgave bevat de voordrachten die gehouden werden op de studiebijeenkomst 'De vruchten van Sibiu. Impressies, rapportages en conclusies' (9 november 2007).

5.8 Lesbrieff iconen

In het kader van de tentoonstelling 'Kinderen geven kleur aan geloven' vervaardigde drs. L. van Leijssen een lesbrieff 'Kinderen en Iconen' voor leerlingen van de hogere groepen van de basisschool. Door middel van een schriftelijke mailing zijn de scholen in de omgeving van kasteel Hernen en de Adelbertabdij in Egmond-Binnen (de locaties waar de tentoonstelling werd gehouden) op de hoogte gebracht van de tentoonstelling en de mogelijkheid de digitale lesbrieff van de website te downloaden. De lesbrieff diende tevens ter voorbereiding op de

workshops die tijdens de tentoonstelling door leerlingen van de basisschool te volgen waren. Van beide initiatieven werd gebruik gemaakt.

5.9 Perspectief. Digitaal Oecumenisch Theologisch Tijdschrift

In het verslagjaar werd het ontwerp ontwikkeld van een digitaal tijdschrift dat de naam 'Perspectief. Digitaal oecumenisch Theologisch Tijdschrift' kreeg. Voor het tijdschrift is tevens in het verslagjaar subsidie geworven en verkregen.

Perspectief ontleent zijn naam aan een drievoudige waarneming waaraan de Katholieke Vereniging voor Oecumene een bijdrage wil leveren. Enerzijds ontbreekt het in Nederland sinds 1992 aan een theologisch tijdschrift dat expliciet de vragen van de oecumenische beweging centraal stelt en theologisch reflecteert op deze vragen. Perspectief vormt een platform van theologische reflectie op de vragen die in de oecumenische beweging leven. Het biedt daartoe bijdragen van experts uit de verschillende denominaties.

Anderzijds is onder velen de opvatting gegroeid dat er voor oecumene weinig perspectief is. Zonder voorbij te gaan aan de factoren die het oecumenisch gesprek bemoeilijken wil Perspectief de ruimte zoeken en tonen waarin het oecumenisch gesprek vruchtbaar wordt. Zij beoogt daarmee nieuwe perspectieven voor de toekomst van de oecumenische beweging te ontsluiten. Tenslotte zoeken jongeren binnen de geloofsgemeenschappen naar vernieuwende manieren van kerk-zijn. Vele van deze initiatieven zijn oecumenisch van aard. Perspectief biedt jonge oecumenici de mogelijkheid te reflecteren op de opgedane oecumenische ervaring en deze te laten weerklinken binnen de oecumenische beweging.

In het eerste nummer verschenen bijdragen van dr. J. Kronenburg, over de PKN-nota die oecumene als onder-

werp heeft; K. Slijkerman (Katholieke Charismatische Vernieuwing) over het eindrapport *'On becoming a christian'* dat het resultaat is van de dialoog die de Pauselijke Raad voor de Eenheid van de Christenen en vertegenwoordigers van de 'klassieke Pinksterkerken' van 1998 tot 2006 voerden; dr. R. Vorholt, priester en medewerker aan de Bergische Universität te Wuppertal, over Paulus en de oecumene; drs. G. van Dartel over het Internationaal Oecumenisch Colloquium te Echternach; K. van den Brink van Time to Turn over het werk van deze jongerenbeweging die vanuit het geloof wil kiezen voor een rechtvaardige en geloofwaardige levensstijl; dr. D. Akerboom over de dialoog tussen de WARC en de Rooms-Katholieke Kerk.

Perspectief verschijnt in 2008 tweemaal (juni en december). Vanaf 2009 viermaal per jaar.

Perspectief is gratis en wordt toegezonden aan de abonnees van de digitale nieuwsbrief en aangeboden via de website van de vereniging. Daarnaast bestaat de mogelijkheid zich aan te melden voor de mailinglist, dit hebben inmiddels 130 personen (stand per 18 juli 2008) gedaan.

5.10 Website Oosterse Kerken Nederland

Een belangrijk plan is de website waarop de oosterse kerken zich kunnen presenteren, een *portal* naar alle oosterse kerken in Nederland. Dit initiatief is een vrucht van de bijeenkomst met vertegenwoordigers van de oosterse kerken in januari jl, en werd zowel in twee vergaderingen van een tijdelijke subcommissie (28 februari, 10 april) als in de platformbijeenkomst van juni 2008 verder uitgewerkt. De aanwezigen van deze laatste bijeenkomst waren enthousiast over de voorbereiding van een dergelijke website. Het is de bedoeling dat een te formeren redactie vanuit de kerken zelf de website zal gaan onderhouden.

6 STEUN AAN PROJECTEN

6.1 Training in positief denken

De vereniging onderhoudt al jarenlang goede contacten met de organisatie Development and Social Services Association van de Koptisch Orthodoxe Kerk in Port Said (Egypte). Dankzij de steun van Cordaid en CMC kon de vereniging een educatief project van deze organisatie steunen met een bedrag van €15.500,—. Het betreft een educatieve training in positief denken. Voor de christenen in Egypte die een minderheid vormen en gemakkelijk in een isolement schieten is het volgens Sara Nakhla een belangrijke training. Het project heeft tot doel te bevorderen dat christenen bij alle problemen die er zijn, zich niet terugtrekken in een isolement, maar vanuit een positief denken de ontmoeting durven aangaan met moslims. Positief denken staat in dit project voor een tegenkracht tegen het isolement in een overwegend islamitische samenleving.

6.2 Dbayeh

Op de Zondag voor de Oosterse Kerken voerde de vereniging actie voor het werk van de Kleine Zusters van Nazareth in het vluchtelingenkamp Dbayeh in Libanon. In verschillende artikelen en op de website heeft de vereniging het moedige en belangrijke pastorale en maatschappelijke werk van de zusters onder de aandacht proberen te brengen. Het werk van de zusters werd met een bedrag van €7.800,— gesteund.

6.3 Hulp voor de christenvluchtelingen van Irak

Ten gevolge van de burgeroorlog in Irak doet zich opnieuw een groot vluchtelingendrama voor in het Midden-Oosten. Het totale aantal vluchtelingen wordt geschat op 4,4 miljoen waarvan ongeveer de helft in de nabuurlanden Syrië, Jordanië, Libanon en Turkije ver-

blijft. De christenen van Irak zijn in alle geweld het meest weerloos en hopen op hulp van het Westen. De vereniging zoekt wegen om ook in Nederland hulp voor christenvluchtelingen van Irak op gang te brengen.

7 PERSONELE AANGELEGENHEDEN

Helaas moest de vereniging begin januari afscheid nemen van drs. W. Kint. De onzekerheid over de toekomst van de vereniging heeft daar een belangrijke rol in gespeeld. W. Kint trad op 1 september 2005 in dienst van de vereniging als coördinator oecumenische vorming. In zijn bijna 2,5 jarig dienstverband heeft hij de basis-cursus oecumene ontwikkeld die hij bij de vereniging en in aantal plaatsen in het land met veel plezier heeft gegeven. Vanwege de financiële situatie werd de vacature niet opgevuld. Het project oecumenische vorming wordt met de huidige medewerkers voortgezet.

8 OVERZICHT VAN LEZINGEN EN ARTIKELN VAN MEDEWERKERS

Geert van Dartel

Artikelen:

- Het licht van Christus schijnt over allen. Hoop op eenheid en vernieuwing in Europa, *Pokrof* 54(2007)5,7-9
- 10 jaar Blagovest-Media, interview met directeur en filmmaker Nick Goryachkin, *Pokrof* 55(2008)2,6-8
- Oecumene in Europa, de weg van Bazel via Graz naar Sibiu, *Overeen* oktober 2007, p. 4 – 6
- Oecumene in het gevangenispastoraat, *Overeen* maart 2008, p. 7-8
- Willibrord, een heilige voor deze tijd, *rkkerk.nl*, 6(2008)9,17-18
- Een niet-aflatende inzet voor de plaatselijke oecume-

ne, in *Waakvlam van de Geest, 40 jaar Raad van Kerken in Nederland*, Meinema 2008, pag. 170-186

Lezingen

- Inleiding over de Derde Oecumenische Assemblée in Sibiu op de vergadering van de Raad van Kerken dd. 10 oktober 2007 in Utrecht
- Was onderscheidet die Ökumene in den Nederlanden? inleiding voor een oecumenische groep uit Bremen op 25.10.2007 in Utrecht
- Met oecumenische ogen kijken naar de St.-Jan. Inleiding voor vrijwilligers van de St. Jan op 29 november 2007 in Den Bosch
- Ontmoetingen met iconen, inleiding op 16.12.2007 in de H. Margarita Maria Kerk in Tilburg.
- Inleiding over de Derde Oecumenische Assemblée in Sibiu voor het Beraad van Kerken in 's-Hertogenbosch op 28 januari 2008
- Ökumene Arbeit in den Spuren von Athanasius und Willibrord, inleiding op het internationaal Willibrord Kolloquium in Echternach van 12-15 mei 2008
- Moed tot oecumene, inleiding voor de Raad van Kerken in Hendrik-Ido Ambacht op 21.05.2008.

Leo van Leijssen

Artikelen:

- '«Identiteit is niet enkelvoudig». Bas ter Haar Romeny over onderzoek naar oosterse christenen' (interview), *Pokrof* 2007, 4, pp 3-5.
- 'De Wijsheid neemt tijdelijk haar intrek. Enkele indrukken van het Sofia-symposium te Nijmegen', *Pokrof* 2007, 5, pp 16-17.
- 'Zoeken naar de spirituele impuls. Interview met filosofe Tatiana Kochetkova', *Pokrof* 2008, 1, pp 15-17.
- 'Ravenna 2007. Theologische dialoog tussen Orthodoxen en Katholieken', *Pokrof* 2008, 1, pp 21.
- '«De zwakken steunen, de blijen bevestigen in hun vreugde» - Interview met vader Georgios Perris',

Pokrof 2008, 3, pp 6-8.

- 'Katechese en meer!', *Overeen* nr 20 (maart 2008), pp 1-2 (Over het werk van de 'Kleine Zusters van Nazaret' in het christelijk vluchtelingenkamp Dbayeh (Beiroet, Libanon) van Palestijnen).
- 'Zondag voor de Oosterse Kerken 2008. De Christenen van het Heilig land – leven tussen uitersten', *Overeen* nr 20 (maart 2008), p 2.
- 'Kinderen & Iconen'. Een lesbrief over Iconen voor de hogere groepen van de basisschool, www.oecumene.nl/Agenda/Bestanden/KILES-BRIEFDEF.pdf
- Een heilige met koninklijke allure, Maria in de Oosterse Kerken, in: Gezegend onder de vrouwen, werkatern 23 stg. 'Midden onder U', Maastricht 2008, 12-14
- Voor de powerpointpresentatie voor de tentoonstelling 'Kinderen geven kleur aan geloven' in Hernen en Egmond, najaar 2008, schreef Leo van Leijsen de toelichting.
- Voor de tentoonstelling over Oosterse Kerken in Roermond, mei 2008, koos Leo van Leijsen de foto's uit en schreef de toelichting en bijschriften.

Cursussen, voordrachten

- 'In de schaduw van Byzantium', zes leesmiddagen rond William Dalrymple's gelijknamige boek, 27 september, 18 oktober, 22 november, 17 januari, 28 februari, 's-Hertogenbosch (Katholieke Vereniging voor Oecumene),
- Lezing 'Syrië: bakermat van het christendom. Geschiedenis, heden, spiritualiteit' in het kader van de voorbereiding van een jongerenreis naar Syrië in oktober 2007. 2 oktober, Kloetinge (PKN-Gemeente, Geerteskerk),
- 'De Oosterse Kerken in vogelvlucht. Toen en nu'. 10 oktober, Oosterhout N.-Br. (Protestantse Kerk).

- '«Voortgaande op de koninklijke weg». Iconen voor westerse christenen', Lezing in het kader van de tentoonstelling 'Kinderen geven kleur aan geloven', 24 oktober-10 november, over kindericonen uit Sint-Petersburg. 24 oktober (Abdij van Egmond).
- 'Het brede palet van het oosters christendom. De Oosterse Kerken in vogelvlucht'. 3 november, Losser (bijeenkomst Ridders van het H. Graf).
- 'De Christenen van het Midden-Oosten in vogelvlucht', lezing in kader van twee cursusavonden. 28 november, Naarden-Bussum (Centrale Commissie Interkerkelijk Vormingswerk, in het centrum van de NPB)
- 'De oecumene van de icoon. Zijn betekenis en theologie'. 3 december, Ede (plaatselijke Raad van Kerken, in de Goede Herderkerk).
- Kennismakingsavond over het Oosters Christendom 12 december (Oecumenische Basisgemeente Apeldoorn)
- 'De Syrisch-orthodoxe geloofstraditie en het moderne leven. Een kans van jewelste!', Lezing over de uitdagingen voor Syrisch-orthodoxen in de Nederlandse samenleving. 22 december (Hengelo, Syrisch-orthodoxe Mariakerk),
- 'Bid onophoudelijk', Lezing over bidden in het oosters christendom op oecumenische thema-avond bij gelegenheid van de 100ste "Week van Gebed voor de Eenheid van de Christenen". 23 januari, Groesbeek (Cultureel Centrum Mallemolen),
- 'De Aankondiging aan Maria. Lukas 1 in de Syrische christelijke traditie', Cursusavond. 25 maart, Amsterdam (Ignatiushuis)
- 'Orthodoxie en Oosters Christendom in oecumenische beweging', Vormingscursus over oecumene en oosters christendom. 17 april, 8 mei, 22 mei, 5 juni, De Bilt (r.k. parochie)
- Oosterse Kerken. Vruchten van de Geest', 10 mei, Roermond (kathedrale kerk),

Hanneke Arts

Artikelen

- Aandacht trekken, *Overeen* nr. 20, maart 2008, p. 4.
- Een beetje concreet graag, *Overeen* nr. 20, maart 2008, p. 5.
- Oecumene in Afghanistan, *Overeen* nr. 20, maart 2008, p. 6.

Artikelen Website

- Interview met vertegenwoordigers van de Eritrees-orthodoxe gemeenschap in Nederland

9 BESTUUR EN COMMISSIES

Enkele cijfers

Stand van zaken op 18 juli 2008

Aantal leden: 1145

Aantal donateurs: 6983

Abonnees op Pokrof: 817

Abonnees op Electronische Nieuwsbrief: 266

Abonnees op Perspectief: 130

Bestuur (peildatum: 9 november 2007)

Prof. dr. J. Peters sj., waarnemend voorzitter vanaf 1 januari 2007

Drs. G. van Dartel, ambtelijk secretaris

Drs. H. Berflo, penningmeester en vertegenwoordiger bisdom Rotterdam

Dr. D. Akerboom, lid DB

Prof. dr. A. Scheer, lid DB

Dr. P. Al o.praem.

Dr. A. Brüning

Past. H. van Doorn, vertegenwoordiger aartsbisdom Utrecht

Vic.-Gen. mgr. drs. M. de Groot, vertegenwoordiger bisdom Haarlem

Drs. R. Kuiper

Mw. M.-J. Los

Drs. T. Sip, vertegenwoordiger bisdom 's-Hertogenbosch

Vic. L. van Ulden o.f.m., bisdom Groningen

Dr. C.T.M. van Vliet

Mw. mr. A.-M. Willebrands

Adviseurs

Drs. P. Kohnen, namens het SRKK

Ds. J. van Pijkeren, vanuit de Protestantse Kerk in Nederland

Commissies

Financiële Commissie

Drs. H. Berflo

Drs. G. van Dartel

Dhr. G. Hulskotte

Dhr. L. Vijverberg

Fondswerving

Dr. H. Arts

Drs. G. van Dartel

Drs. R. Kuiper

Projecten

Drs. G. van Dartel

Drs. L. van Leijssen

Staf en secretariaat

Drs. G. van Dartel, directeur (1 fte)

Mw. M. van Herp, secretaresse (0,4fte)

Drs. L. van Leijssen, stafmedewerker Oosters christendom (0,7fte)

Drs. W. Kint, coördinator oecumenische vorming (0,5 fte, tot 9 januari 2008)

Mw. dr. H. Arts-Honselaar, medewerkster publiciteit en voorlichting (0,8 fte)

Mw. R. Spijkers, financieel administratief medewerkster (0,1 fte)

Redactie Pokrof

Dr. H. Arts-Honselaar

Prof. dr. W. van den Bercken

Dr. D. Bruinsma

Drs. G. van Dartel (waarnemend hoofdredacteur)

Mw. drs. J. van Kessel

Drs. D. Langerhuizen

Drs. L. van Leijsen (redactiesecretaris)

Mw. dr. H. Murre-van den Berg

Mw. dr. K. Tolstaja

Drs. H. Vogelaar

Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord

Walpoort 10

5211 DK 's-Hertogenbosch

telefoon 073 6136471

e-mail secretariaat@oecumene.nl

www.oecumene.nl

Giro 801919

